

SUMMARY

Dubinina O. Didactic principles of industrial training of future auto mechanics in the centers of vocational education.

This article clarified the main tasks of industrial training in the centers of the future auto mechanics vocational education among which we highlight: the formation and improvement of skills and abilities; development of skills to the restructuring of existing skills; mastery of professional skills. It was found out that training of future auto mechanics in the centers of technical and vocational education includes two parts: professional and practical and theoretical vocational training.

The features of job training of future auto mechanics in the centers of vocational education are characterized.

It was determined that in the process of vocational training of future auto mechanics, a system of professional skills is developed, their formation according to professional interests is done, skills to apply knowledge in practical activities are formed, future work necessary to master the basics of professional experience and professional skills is done.

Training of future auto mechanics takes place in the workshops. Industrial training in contrast to theoretical learning has some features: the basis of industrial training is the productive labor of students, which is a subject to decision of the educational tasks; the process of industrial training is aimed at developing future mechanics and skills specific to their profession; the process of industrial training is based on close interaction between theory, practice and practical skills, which are formed on the fundamental basis.

The author substantiates didactic principles of industrial training of future auto mechanics in the centers of vocational education (training and education on the basis of productive work, learning at the level of modern transport and equipment, on the basis of advanced methods of work, science, accessibility and affordable training, presentation in training, the phasing of training, knowledge, efficiency, transfer of skills, awareness and activity of students under the leadership of the master of inservice training).

Key words: vocational training, vocational education, center of vocational education, competitive performance, didactic principles of education, job training, car mechanics.

УДК 378.637.016:78(043.3)

О. В. Єременко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті розкрито сутність та проаналізовано теоретичні підходи до підготовки фахівців з музичного мистецтва. Підкреслено, що підготовка спеціалістів художньо-педагогічного профілю базується на теоретичних підходах, що розкривають національну парадигму підготовки професіоналів у сфері мистецтва, гуманістичні основи музичного навчання, аксіологічні підходи до навчання музикантів-педагогів, екзистенційно-емоційний напрям музичного навчання, прогностичні орієнтири професійної підготовки. Обґрунтовано провідні узагальнені позиції щодо визначної ролі консолідаційного підходу як теоретичної основи означеної підготовки.

Ключові слова: фахівці з музичного мистецтва, національна парадигма, гуманістичні основи, аксіологічні підходи, акмеологічна спрямованість навчання майбутніх фахівців.

Постановка проблеми. Своєчасність та доцільність теоретичного обґрунтування якісно нових можливостей у змісті й методичному забезпеченні навчального процесу інститутів мистецтв педагогічних університетів та музично-педагогічних факультетів зумовлено необхідністю вирішення протиріччя між недостатньою науковою розробкою означеного питання й потребами сучасної практики.

Крізь призму зазначеного винайдення оригінальних підходів до з'ясування цієї проблеми пов'язано з обґрунтуванням питань стосовно її теоретико-методологічного висвітлення.

Аналіз актуальних досліджень. Вітчизняна вища школа має значні здобутки в галузі підготовки майбутніх фахівців до діяльності в музично-педагогічній сфері (Е. Абдуллін, Л. Арчажникова, А. Козир, О. Михайличенко, Г. Ніколаї, О. Олексюк, О. Отич, В. Орлов, Г. Падалка, Г. Побережна, О. Ростовський, О. Рудницька, Т. Танько, О. Хижна, В. Шульгіна, О. Щолокова та ін.). Утім, аналіз методологічної та методичної літератури з досліджуваної теми, а також вивчення практичного досвіду організації навчального процесу на різних рівнях підготовки майбутніх фахівців дозволяє зробити висновок, що в численних і вагомих за теоретичними й прикладними результатами надбаннях педагогічної науки залишаються поза увагою проблеми комплексного дослідження теорії та практики підготовки фахівців мистецько-педагогічного профілю.

З цих позицій, провідну ідею (**мету**) даної роботи сконцентровано в розкритті пріоритетних концептуальних положень, на яких ґрунтується процес підготовки фахівців з мистецтва в педагогічних університетах.

Виклад основного матеріалу. Слід підкреслити, що сучасні теоретико-методологічні підходи до підготовки фахівців у галузі мистецької педагогіки впливають на вибір педагогічних стратегій і методів навчання. З огляду на те, що методологічні засади в системі освіти розуміються як найзагальніші концептуальні положення, дія яких розповсюджується на всю педагогічну діяльність [2, 42], ми визначаємо методологічні засади означеної підготовки як систему узагальнених теоретичних знань, що виконують роль провідних концептуальних позицій, на яких ґрунтується процес підготовки фахівців у галузі мистецтва. Обґрунтування методологічного плюралізму уможливорює визначення провідних методологічних засад у теорії та практиці підготовки фахівців музично-педагогічного профілю, а саме: національна парадигма підготовки фахівців з мистецтва; гуманістична основа музичного навчання; аксіологічні підходи до навчання музикантів-педагогів; екзистенційно-емоційний напрям мистецького навчання та його акмеологічна спрямованість, а також прогностичні орієнтири підготовки фахівців.

Національна парадигма підготовки фахівців з мистецтва як діалектики особливого і загального в культурі забезпечує соціалізацію

майбутніх фахівців, засвоєння ними національної та загальнолюдської культури і передбачає розвиток їх ціннісних орієнтацій у напрямі опанування національної культури, а також застосування в навчальному процесі на рівні художнього пізнання, поряд із творами світового мистецтва, національної музики. Як підкреслює Г. Падалка, в умовах оновлення змісту вищої мистецької освіти розвиток ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців соціокультурної сфери неможливий поза глибоким усвідомленням національних витоків художньої культури [2, 16].

Аналіз наукової літератури доводить, що національні орієнтири в навчальному процесі є важливою умовою соціалізації майбутніх фахівців, засвоєння ними національної та загальнолюдської культури і передбачають формування аксіологічного досвіду вихованців у національному контексті, що уможливорює формування їх художнього досвіду в такій площині, координатами якої виступають художні цінності [3, 66–67].

Загалом, розвиток здатності студентів до визначення специфіки національного в мистецтві через відповідний комплекс художньо-виражальних засобів сприяє уникненню протиставлення культур, утіленню національних підходів у навчальний процес. Надання художній творчості національних авторів пріоритетного місця в навчальних програмах, формування у майбутніх фахівців особливої професійної відповідальності за розповсюдження кращих зразків національного мистецтва в суспільстві виступають одними з дієвих шляхів утілення національних засад підготовки. Отже, розвиток національної культури тлумачиться нами як процес урівноваження, взаємозв'язку загальнолюдських і національних цінностей, традицій, надбань. Крім того, національна культура майбутніх фахівців передбачає осягнення всесвітньої мистецької спадщини на основі художнього пізнання національних витоків мистецьких образів. Це означає, що «універсально-загальнолюдське містить у собі індивідуально-національне» [2, 66].

Вивчення та аналіз педагогічних надбань теоретиків і практиків освіти уможливорює розуміння нами *гуманістичної основи музичного навчання* в контексті формування ціннісного ставлення вихованців до мистецтва, до педагогічної та науково-дослідницької діяльності, їх здатності до глибокого переживання людських цінностей, втілених у художніх образах та адекватної оцінки мистецьких здобутків у інтерпретації музики, наслідків викладацької діяльності й результатів науково-дослідницьких пошуків.

Вивчення та аналіз педагогічних надбань теоретиків і практиків освіти уможливорює розуміння нами гуманістичної спрямованості підготовки студентів як актуалізації теоретичного й методичного досвіду в контексті особистісно спрямованого навчання, що забезпечується реалізацією оцінного ставлення вихованців до музичних явищ з позицій духовних цінностей, удосконаленням індивідуалізованих форм навчання, підготовкою учасників навчально-виховного процесу до діалогічної взаємодії.

Аксіологічні підходи до навчання музикантів-педагогів розглядаються в контексті формування їх духовної культури, що передбачає розширення мистецької обізнаності, здатність до глибокого переживання духовних цінностей, втілених у художніх образах, спроможність до самостійної оцінки життєвих і мистецьких цінностей, здатність до духовної самореалізації в мистецько-педагогічній діяльності.

Аналіз наукової літератури дає уявлення про сучасний стан розробленості проблеми як у цілому, так і в окремих її аспектах. Висвітлення питань змісту й типології цінностей, значення їх як чинників функціонування суспільства з точки зору філософів (А. Здравомислов, М. Каган, Б. Чагін) уможлиблює з'ясування факторів, які впливають на формування аксіологічних установок. Варіативність застосування аксіологічних тенденцій у педагогіці забезпечується багатоаспектністю та різноспрямованістю підходів до розуміння та класифікації цінностей. Так, духовні цінності досліджуються в концепціях І. Беха, В. Дряпіки; провідні аспекти педагогічного професіоналізму крізь призму формування його ціннісних основ розроблено в наукових працях Є. Бондаревської, В. Сластьоніна, Є. Шиянова. Проаналізовані результати наукових пошуків з питань музикознавства, психології художньої творчості (Б. Асаф'єв, О. Костюк, В. Медушевський, Є. Назайкінський) покладено в основу обґрунтування концепції впливу різних видів і жанрів музичного мистецтва на формування ціннісних орієнтацій особистості в художній сфері. Дослідження змісту й основних компонентів ціннісних орієнтацій юнацтва в художній сфері (О. Олексюк, Г. Падалка, Р. Шульга) сприяють забезпеченню необхідної спрямованості навчального процесу в галузі мистецько-педагогічної освіти.

Упровадження аксіологічних орієнтирів у підготовку фахівців у галузі мистецької педагогіки актуалізує проблему формування їх духовної культури «як системи життєвих сенсів людини, пов'язаної з внутрішнім психічним її життям і спрямовану на реалізацію гуманістичних цінностей у діяльності» [2, 32]. Аналіз педагогічного доробку теоретиків і практиків освіти та наші спостереження переконують у тому, що аксіологізація навчального процесу передбачає вирішення таких завдань, як: реалізація педагогічної проекції мистецького матеріалу у площині ціннісного бачення; опанування видами художньої діяльності, які є ціннісно спрямованими у здійсненні завдань професійного втілення; розвитку вмінь діалогової форми художньо-педагогічного спілкування.

Одним із провідних методологічних орієнтирів виступає *екзистенційно-емоційна спрямованість мистецького навчання*. Екзистенційно-антропологічні позиції світогляду, що увібрали в себе наважливіші риси української ментальності (кордоцентризм, свобода індивіда, атеїзм, екзистенціалізм, прагнення до самопізнання і само реалізації) стали підґрунтям у розробці провідних орієнтирів мистецького навчання з точки

зору екзистенції. Аналіз наукових джерел уможливує розуміння нами екзистенції як життєвого досвіду, що наповнюється емоціями, які активізують внутрішній світ людини в напрямі поєднання прагнення до самопізнання, саморозуміння з особистісними якостями; з емоційністю.

Суттєвим аспектом теоретичних засад підготовки фахівців мистецько-педагогічного профілю в контексті модернізації освіти є дослідження її *акмеологічних перспектив*. Реалізація акмеологічного підходу до професійної підготовки майбутніх учителів, за ствердженням А. Козир, здійснюється засобами застосування акмеологічних освітніх технологій, адже вони сприяють активізації внутрішнього потенціалу студентів (мотиваційно-цільової сфери їх особистості; здібностей, вольових якостей, самосвідомості) як умови сходження особистості до свого акмерівня. Специфіка акмеології, відносно інших наук про людину, полягає в тому, що вона досліджує весь життєвий та професійний шлях особистості. Крім того, А. Козир розглядає акмеологію художньо-творчої діяльності у співвідношенні з її сутнісними загальними характеристиками, а саме: через вплив особистісних характеристик суб'єкта цієї діяльності (включаючи здібності, духовні потреби творчої особистості, мотивацію, сприйняття художніх творів тощо) на мистецький результат і творчі досягнення [1, 118].

Визначення акмеологічних підходів тісно пов'язане з обґрунтуванням *прогностичних тенденцій* підготовки фахівців. *Прогностичні орієнтири* підготовки фахівців у сфері мистецької педагогіки застосовуються нами відповідно до нових вимог розвитку освіти в напрямі активізації особистісно-соціального підходу, сутність якого полягає в забезпеченні професійної самореалізації окремої особистості як члена громадянського суспільства України.

На вищезазначених теоретичних ідеях ґрунтується положення щодо провідної ролі консолідаційного підходу в системі підготовки фахівців музично-педагогічного профілю. З цих позицій, центральною ланкою забезпечення ефективності підготовки фахівців мистецтва виступає впровадження консолідаційного підходу, що забезпечує взаємодію мистецько-фахового, педагогічно-практичного, науково-дослідницького напрямів навчання при збереженні змісту кожного з них. Кожен із цих рівнозначущих напрямів, відзначаючись власною специфікою, характеризується внутрішньою спорідненістю й тяжіє до взаємодоповнення, взаємозумовленості та співіснування.

Кожен з означених напрямів (мистецько-фаховий, науково-дослідницький, педагогічно-практичний) забезпечується залученням майбутніх фахівців до *пізнавально-пошукової, оцінювально-інтерпретаційної і творчо-продуктивної* діяльності, які, маючи власну специфіку, відзначаються внутрішньою спорідненістю і тяжіють до взаємопроникнення і взаємозбагачення. Консолідаційне застосування пізнавальної, оцінювальної і творчої діяльності створює фундамент для

досягнення внутрішньої цілісності навчальних дій студентів. Так, пізнавальна діяльність містить можливості для оцінювання отриманої інформації, для реалізації творчих підходів студентів у оволодінні певними знаннями. Оцінювальні дії не можуть не супроводжувати процеси пізнання і творчості. Творчі підходи, у свою чергу, суттєво збагачують пізнавальну діяльність, а також створюють умови для продуктивного оцінювання результатів пізнання.

Висновки. Таким чином, висвітлений у статті матеріал дає можливість стверджувати про своєчасність і доцільність актуалізації означеної проблеми й вимагає необхідності її розробки у площині відповідної наукової парадигми сучасної національної освіти. Саме в такому контексті стратегія перспективної розбудови вищої мистецької освіти має орієнтуватися на розвиток наукової думки в напрямі розробки оригінальних і ефективних методик навчання та їх теоретико-методологічного осмислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козир А. В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти : [монографія] / А. В. Козир. – К. : Вид-тво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. – 380 с.

2. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.

3. Філософія : підручник для вищої школи / за ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – 3-є вид., перероб. та доп. – Х. : Прапор, 2004. – 736 с.

РЕЗЮМЕ

Еременко О. В. Теоретико-методологіческие ориентиры подготовки специалистов музыкально-педагогического профиля.

Статья посвящена изучению теоретико-методологических основ подготовки специалистов в сфере искусства в педагогических университетах. Подчеркивается, что подготовка специалистов художественно-педагогического профиля базируется на теоретических подходах, раскрывающих национальную парадигму подготовки профессионалов в сфере искусства, гуманистические основы музыкального обучения, аксиологические подходы к обучению музыкантов-педагогов, экзистенциально-эмоциональное направление музыкального обучения, прогностические ориентиры профессиональной подготовки. Раскрывается главная роль консолидационного подхода как теоретической основы рассматриваемой подготовки.

Ключевые слова: *специалисты по музыкальному искусству, национальная парадигма, гуманистические основы, аксиологические подходы, акмеологическая направленность обучения будущих специалистов.*

SUMMARY

Yeremenko O. Theoretical and methodological guidelines for the preparation of specialists of music-pedagogical profile.

The article is devoted to the theoretical-methodological bases of training of the specialists in the field of art at the pedagogical universities. It is emphasized that training of specialists of artistic-pedagogical profile is based on theoretical approaches that reveal the national paradigm of professional training in the sphere of arts, humanistic foundations of music education, axiological approaches to the training of musicians-teachers, existential-emotional direction of musical education, predictive prognostic guidelines of professional training. The main role of the consolidation approach as a theoretical basis of the considered

training is revealed.

The outlined approach ensures that interaction of musical and professional, pedagogical and practical and research areas of training specialists of the artistic-pedagogical profile, the unity of cognitive-searching, appraising and interpretative, creative-productive activities while preserving the contents of each, and justifies the main principles of the implementation of this training and the basic guidelines for its modifications.

It is emphasized that special musical training in the context of training in the art cannot be interpreted lower in rank; it is subject to the research priorities of the educational process. Besides, pedagogical direction in the context of a holistic process of training in music and arts also has no right to cede any of the performing or research, as in future educational activities of specialists of the highest qualification level of the teaching skill is no less important than other areas of training.

It is stressed that cognitive activity includes opportunities for assessment of the information received, implementation of creative approaches of the students in the mastery of certain knowledge. Evaluation of actions can accompany the processes of learning and creativity. Creative approaches, in turn, significantly enrich educational activities as well as create conditions for a productive assessment of the results of cognition.

Key words: *specialists in musical art, national paradigm, humanistic foundations, axiological approaches, acmeologic orientation of future specialists' training.*